

PERSONATGES SINGULARS

Joan Callejón Cabrera

JAUME BERTRAN I PUJOL, HOME BO I ESPERANÇAT (1909-1984)

|129

Jaume Bertran i Pujol, *el ferrer de mar*, al 1925, als setze anys, ja havia ingressat al Partit Comunista Català. Va pertànyer al Partit des de sempre i en els seus diversos noms al llarg del temps: primer el Bloc Obrer Camperol i després el POUM. Confessa obertament que l'anarquisme mai no l'havia atret. Aquell concepte de llibertat de *fes el que vulguis* no l'havia interessat mai. *Jo - diu- en el comunisme, sempre hi he trobat una sistematització i una possibilitat d'anàlisi que permeten d'aconseguir una estratègia per a abastar els nostres fins d'una manera coherent.*

Aquesta és una declaració i justificació de principis que té el valor de definició política per a tota una vida. Parla d'abastar i d'aconseguir una estratègia per a arribar a uns determinats fins de manera coherent. La coherència deuria radicar en la conversa dels amics implicats i en la munió de llibres que la seva família -germà i germanes- li va cremar l'any trenta-nou. El Jaume Bertran fou un home que, ja des de molt jove, feia seva la màxima de Diderot, que diu: *S'ha d'exigir de mi que busqui la veritat, no que la trobi* i, en aquest sentit, bé es podria dir que en Jaume Bertran lluità, al llarg de la seva vida, per indagar per tots els espais que li prometien l'aproximació al nucli de la veritat, essent conscient que les raons particulars mai no són absolutes.

La bonhomia del Jaume Bertran quedà circumscrita en l'amor a la seva terra o, si voleu, a la nostra llenca de mar mediterrània, a la seva gent i a l'expressió plàstica dels homes vocacionats. Començà, jove, a estudiar i a treballar. Estudià, a l'Escola Industrial vilanovina, dibuix i mecànica. Era el temps de l'Associació d'Alumnes Obrers. Als setze anys, va compaginar l'estudi amb el treball: de dia ajudava el seu pare i, acabada la jornada, assistia a les classes nocturnes de l'Escola. El seu pare, que defineix com a home molt sever, tenia un taller de manyà al carrer Ferrer i Vidal del barri de mar, on confegia peces i estris i feia reparacions per als mariners i per a les barques. El Jaume Bertran no es dedicà plenament a la pràctica de l'ofici de la forja del seu taller fins a partir dels primers anys de la postguerra. Als darrers anys de la seva vida laboral, va compaginar el treball de baix a mar amb el d'encarregat de Tallers Robert, del qual tothom guarda un bell record. També treballà en muntatges a la Pirelli i al Griffi i, a les tardes, a la botiga de baix a mar.

L'activitat política del Jaume Bertran constitueix un somni delerós dels seus anhels. Participa en els Fets d'Octubre i va ser reclòs al vaixell *Uruguai* al port de Barcelona durant un mes i mig i, després, un mes a la

Model.

Va conèixer l'Avi Macià, l'Andreu Nin, el Pep Jai i l'Eugeni d'Ors entre d'altres.

Les característiques més bàsiques del Jaume Bertran foren la seva bondat, la seva senzillesa, la seva atenció a tot allò que tenia vida al seu redós. Estimà les persones com a tals, no en el que li podien donar. Ajudà de prop el pintor Jaume Pausas, tinent pilot d'aeronàutica, que va retrobar a Vilanova anys després d'haver-lo tractat al vaixell *Uruguai*. Donà escalf amical a l'Armand Cardona i Torrandell, que assistia a les tertúlies casolanes de la Rambla de la Pau.

El Jaume Bertran era un pol d'atracció per la seva forma de ser oberta i receptiva. Feia tertúlia a casa seva els diumenges a la tarda i el menjador de casa seva s'omplia de gent que parlava de tots els temes amb cordialitat i respecte, que era la base del seu tarannà. Igualment succeïa al taller del carrer Ferrer i Vidal, on molts mariners o gent de terra, acabada la seva feina, anaven a fer petar la xerrada i a discutir sobre qualsevol eventualitat de la vila o del país.

En Francesc Xavier Puig Rovira, en el seu *Diccionari biogràfic de vilanovins* ho sintetitza així: *Des de la meitat de la dècada de 1950, el seu taller de "ferrer de mar" del carrer de Ferrer i Vidal i el seu pis de la Rambla de la Pau foren llocs de trobada, de tertúlia i de redós de moltes persones, especialment joves, amb inquietuds polítiques, culturals i socials. En aquesta època, tenia relació amb el moviment obrer cristià. Home de temperament senzill, amant del diàleg, acollia tothom amb una*

gran amabilitat, d'una manera especial en situacions de necessitat, material o espiritual. Per la seva casa passaren molts artistes que impulsaren en ell l'afició per l'art, com a complement de la del col·leccionisme -segells, monedes, reproduccions - que ja tenia. Entre molts d'altres, un assidu era Armand Cardona i Torrandell, a través del qual començà a aplegar obres d'altres artistes, que de mica en mica formaren una col·lecció personal selecta, amb una representació d'un gran nombre d'artistes. Bertran esdevingué una fita de referència a les arts plàstiques de Vilanova, a causa de la seva col·laboració desinteressada en activitats múltiples.

Diu Jacques Maritain: *L'art i la poesia són més necessaris que el pa per a l'espècie humana. La predisposen a la vida espiritual.* Aquest conreu de l'art i aquesta poesia amb el tracte dels convilatans fan que Jaume Bertran sigui un esperançat en totes les actuacions de la seva vida. *Hay que hacer lo posible y lo imposible//para que la esperanza no se extinga*, diu Mario Benedetti en el seu llibre "Testigo de uno mismo". Hi afegeix: *Ella es la clave de cualquier mañana//y hay que cuidarla como un salvavidas.//Hay que saber vivir con utopías y con otras variantes de esperanzas.//A veces la victoria del vencido//suele llegar cuando menos se espera//es bueno estar alerta//cual si fuera algo que sa-camos del olvido.*

Aquesta és la lliçó que ens deixa la vida singular del vilanoví Jaume Bertran, el ferrer de mar, que va viure i va morir per a donar-nos el testimoni de moltes virtuts, principalment la senzillesa, la bondat, la solidaritat, la imaginació, la bonhomia i l'esperança en el cor de la seva lluita.

|131

Jaume Bertran i Pujol
El ferrer de mar
Retrat pintat per Joan Cruspinera